

LEMPÄÄLÄN KUNTA

Kitinäinniemen ranta-asemakaavan luontoselvitys

Raportti

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	1
2	SELVITYSALUE.....	1
3	MENETELMÄT JA AINEISTO	2
3.1	Lähtötiedot	2
3.2	Lajiston ja luontokohteiden arvottaminen.....	2
3.3	Maastoinventoinnit	3
3.4	Epävarmuustekijät.....	3
4	TULOKSET	3
4.1	Yleiskuvaus	3
4.2	Vieraslajit.....	7
5	JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET	8
	LÄHTEET.....	9

Paikkatietoaineistot:

Metsälain 10 §:n erityisen tärkeät elinympäristöt © Metsäkeskus 2020

Pohjakartat © Maanmittauslaitos 2020

Uhanalaiset lajit © Suomen ympäristökeskus

Raportin valokuvat © FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy

Kannen kuva: Kitinäinniemen luoteisrannan kasvillisuutta.

16.9.2020

Kitinäinniemen ranta-asemakaavan luontoselvitys

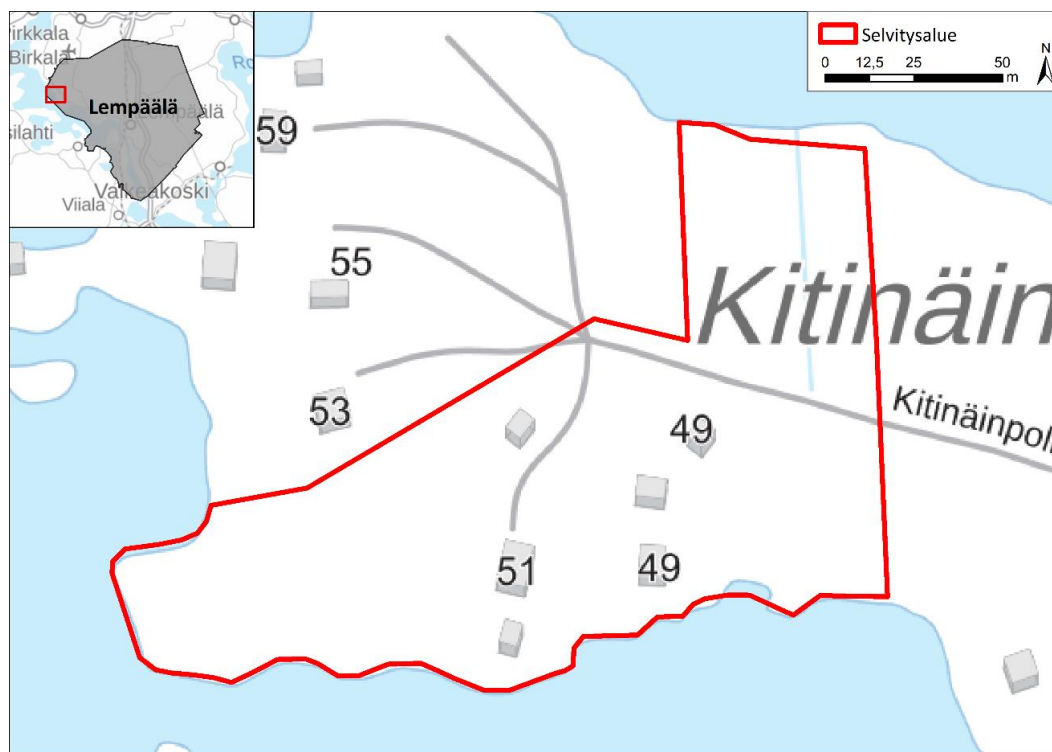
1 JOHDANTO

Työssä on laadittu luontoselvitys Lempäälän Kitinäinniemen ranta-asemakaava-alueelta ja sen välittömästä lähiympäristöstä. Tavoitteena oli selvittää luonnonympäristön yleispiirteet ja löytää suojelua ja säilyttämistä vaativat luonnonmonimuotoisuuden kannalta merkittävät alueet. Tulosten perusteella on esitetty suosituksia maankäyttöön. Lähtökohtana on, että alueen suunnittelussa voidaan huomioida huomionarvoisten eläin- ja kasvilajien, arvokkaiden luontotyyppien ja ekologisten yhteyksien kannalta arvokkaat alueet sekä edistää niiden ominaispiirteiden säilymistä. Nämä tavoitteet on mainittu maankäyttö- ja rakennuslaissa.

Selvityksen on laatinut Lempäälän kunnan toimeksiannosta FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, mistä työryhmään kuuluivat FM biologi Laura Fontell-Seppelin (maastotyöt ja raportointi, paikkatietoaineistot) ja FM biologi Marja Nuottajärvi (laadunvarmistus).

2 SELVITYSALUE

Noin 1,8 ha kokoinen selvitysalue sijaitsee Pyhäjärven rannalla Kitinäinniemessä, Lempäälän kunnan luoteisosassa. Selvitysalueen Kitinäinpolun pohjoispuolelle jäävä osa on vanhaa pellonpohjaa ja eteläosa varttunut ja varttuvaa tuoreen kankaan sekametsää. Rantakasvillisuus on pohjoisrantaa lukuun ottamatta karua. Selvitysalueen sijainti ja rajausta on esitetty kuvassa 1. Maastossa tarkasteltiin myös selvitysalueeseen välittömästi rajautuvaa maastoa.

Kuva 1: Selvitysalueen sijainti ja rajausta.

16.9.2020

3 MENETELMÄT JA AINEISTO

3.1 Lähtötiedot

Selvityksen työvaiheet olivat lähtöaineiston koonti ja analysointi, maastoinventoinnit sekä raportointi. Selvitystä laadittaessa on otettu huomioon ympäristöviranomaisten antama yleinen ohjeistus:

- Söderman, T. 2003: Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi –kaavoituksessa, YVA-menetellessä ja Natura-arvioinnissa. – Suomen ympäristökeskus, Ympäristöopas-sarja 109, Helsinki;
- Huttunen, A. & Pahtamaa, T. 2002: Luontoselvitykset yleis- ja asemakaavoissa. – Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen moniste 24, Oulu
- Nieminen, M. & Ahola, A. (toim.) 2017: Euroopan unionin luontodirektiivin liitteen IV lajien (pl. lepäkot) esittelyt. – Suomen ympäristö 1/2017: 1–278.

Lähtötietoina on käytetty mm. seuraavia lähteitä:

- Hertta –eliölajit tietokannan tiedot 8/2020 (Pirkanmaan ELY-keskus)
- Metsäkeskuksen metsävaratiedot, ml. metsälain 10 § mukaiset kohteet.
- Lajitietokannan havainnot (Laji.fi)
- Avoin tieto –palvelu (Suomen ympäristökeskus 2020)

3.2 Lajiston ja luontokohteiden arvottaminen

Lajien uhanalaisuusluokitus perustuu uusimpaan uhanalaisuusarviointiin, joka on päivitetty vuonna 2019 (Hyvärinen ym. (toim.) 2019). Uhanalaisia ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) lajit. Silmälläpidettävät (NT) lajit eivät ole uhanalaisia lajeja.

Maastoinventointien yhteydessä havainnoitiin Euroopan Unionin luontodirektiivin (92/43/ETY) liitteen II (b) ja IV(b) kasvilajien lisäksi luonnonsuojeluasetuksen liitteen 4 erityisen suojeltavia kasvilajeja, joiden säilymiselle tärkeän esiintymispaikan hävittäminen ja heikentäminen on kielletty. Luonnonsuojeluasetuksen liitteen 4 erityisen suojeltavia lajeja ovat esimerkiksi upossarpio, sorsanputki ja punavalkku.

Arvokkaiksi luontotyypeiksi luetaan kohteet, joiden olemassaolo merkittävästi lisää alueen luontoarvoja. Merkittävimmät tällaiset ympäristötyypit on lueteltu Suomen luonnonsuojelulaissa (LSL 29 §) ja niiden olemassaolo on lailla turvattu sen jälkeen, kun alueellinen ELY-keskus on tehnyt niistä rajauspäätöksen ja saatanut sen maanomistajan tiedoksi. Metsälaki (Metsäl 10 §) määrittelee metsätaloustoimissa huomioon otettavia erityisen tärkeitä elinympäristöjä, jotka ilmentävät luonnon monimuotoisuutta talousmetsäalueilla. Metsälakia ei sovelleta asemakaava-alueilla, mutta metsälain määrittely luontokohteista toimii indikaattorina alueellisista luontoarvoista. Vesilain suojeltavat vesiluontotyytit on esitetty vesilain (587/2011) 2. luvun 11 §:ssä. Arvokkaalla luontotyytillä esiintyy usein myös arvokasta eliölajistoa.

Suomen luontotyyppien uhanalaisuusluokitus pohjautuu Suomen luontotyyppien uusimpaan uhanalaisarviointiin (Raunio & Kontula (toim.) 2018). Uhanalaisten luontotyyppien arvioinnissa käytetyt uhanalaisluokat

16.9.2020

vastaavat pääpiirteissään lajien uhanalaisuustarkastelussa käytettyä luokittelua. Uhanalaisia ovat äärimmäisen uhanalaiset (CR), erittäin uhanalaiset (EN) ja vaarantuneet (VU) luontotyypit.

3.3 Maastoinventoinnit

Alueen kasvillisuus ja luontotyypit inventoitiin 17.8.2020. Työn tavoitteena oli selvittää alueella esiintyvät rauhoitetut, silmälläpidettävät, uhanalaiset tai alueellisesti uhanalaiset kasvilajit sekä muu huomionarvoinen lajisto. Luontotyypeistä selvitettiin uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit sekä metsälain (10§), vesilain (2. luku 11§) ja luonnonsuojelulain (29§) mukaiset suojeltavat luontotyypit.

3.4 Epävarmuustekijät

Alueen kasvillisuus ja luontotyypit inventoitiin 17.-18.8.2020. Työn tavoitteena oli selvittää alueella esiintyvät rauhoitetut, silmälläpidettävät, uhanalaiset tai alueellisesti uhanalaiset kasvilajit sekä muu huomionarvoinen lajisto. Luontotyypeistä selvitettiin uhanalaiset ja silmälläpidettävät luontotyypit sekä metsälain (10§), vesilain (2. luku 11§) ja luonnonsuojelulain (29§) mukaiset suojeltavat luontotyypit.

4 TULOKSET

4.1 Yleiskuvaus

Selvitysalue koostuu Kitinäinpolun pohjoispuolella sijaitsevasta vanhasta pellonpohjasta, joka on rehevyys-
tasoltaan verrattavissa lehtoon. Kitinäinpolun eteläpuolella sijaitseva metsä on mustikkatyypin tuoreen kan-
kaan sekametsää (kuva 2).

Valtaosa Kitinäinniemen pinta-alasta on ollut viljelykäytössä, ja merkittävä osa selvitysalueen läntisestä
osasta onkin vanhaa pellonpohjaa. Tämä näkyy rehevässä kasvillisuudessa ja viljelyperäisten lajien esiintymi-
senä. Nykypäivänä peltoala rajoittuu Kitinäinniemen itäosaan.

Vanhan pellonpohjan puusto koostuu varttuvasta rauduskoivusta (kuva 3). Aliskasvoksena kasvaa raitaa, pih-
lajaa ja kuusta. Pensaskerroksessa kasvaa virpajua. Alueella kasvaa runsaana muun muassa viljelyperäistä
rohtoraunioyrttiä ja punaherukkaa. Alueelle sijoittuu oja etelä-pohjoissuunnassa, ja sen varrella kasvaa me-
siangervoa, nokkosta, soreahiirenporrasta, maitohorsmaa ja punakoisoa. Kuivemmillä kasvupaikoilla esiintyy
ahomansikkaa, vuohenputkea, harakankelloa, sekä yksittäisesti mustakonnanmarjaa. Pohjakerroksessa kas-
vaa runsaasti metsäliekosammalta.

16.9.2020

Kuva 2: Selvitysalueen kasvupaikkatyytit VMI-aineiston perusteella (Luke 2017).

Selvitysalueen pohjoisrannan kasvillisuus on rehevää. Rannan puusto koostuu rauduskoivusta, pensaskerrok- sessa esiintyy pajuja. Rannan valtalajina kasvaa haitallista vieraslajia isosorsimoa (*Glyceria maxima*) (kuva 4), joka on vallannut elintilaa muulta ranta- ja vesikasvillisuudelta. Isosorsimon lisäksi rannalla esiintyy muun muassa rohtoraunioyrttiä, keltakurjenmiekkää, vehkaa, rantayrttiä, suoputkea ja rantapalpakkoa. Vedessä, selvitysalueen ulkopuolella, kasvaa runsaasti kelluslehtisiä vesikasveja.

Kuva 3: Kitinäinpolun pohjoispuolen vanhaa pellonpohjaa.

Kuva 4: Selvitysalueen pohjoisrannan isosorsimokasvustoa.

16.9.2020

Selvitysalueen eteläosa koostuu kivennäismaalla kasvavasta varttuvasta ja varttuneesta tuoreesta kangasmetsästä. Alueella on paikoitellen rehevyyttä, ja siellä kasvaa luultavasti viljelyperäisesti vaahteraa, tammen taimia, ja pensasmaista metsälehmusta (kuva 5). Puusto on sekapuustoa, ja valtalajeina kasvaa vaihtelevasti rauduskoivua, kuusta ja mäntyä. Rannan tuntumassa, niemenkärjessä, esiintyy myös tervaleppää ja haapaa (kansikuva).

Kitinäinpolun eteläpuolella sijaitsevan metsän kenttäkerros on heikosti kehittynyt, mutta kangasmetsän ominaisuuksista kielivät muun muassa peittävä pohjakerros ja paikoitellen esiintyvä mustikka ja puolukka. Paikoitellen esiintyvät jalopuut ja rehevyys lienevät viljely- ja kulttuurivaikutuksen seurausta. Rannan tuntumassa kasvaa järeitä mäntyjä ja tervaleppiä. Rannan kasvillisuus on niukkaa ja karua. Selvitysalueen lounaispäähän sijoittuu pienialainen kostea painanne, jossa isosorsimo on muodostanut tiheän kasvuston (kuva 4).

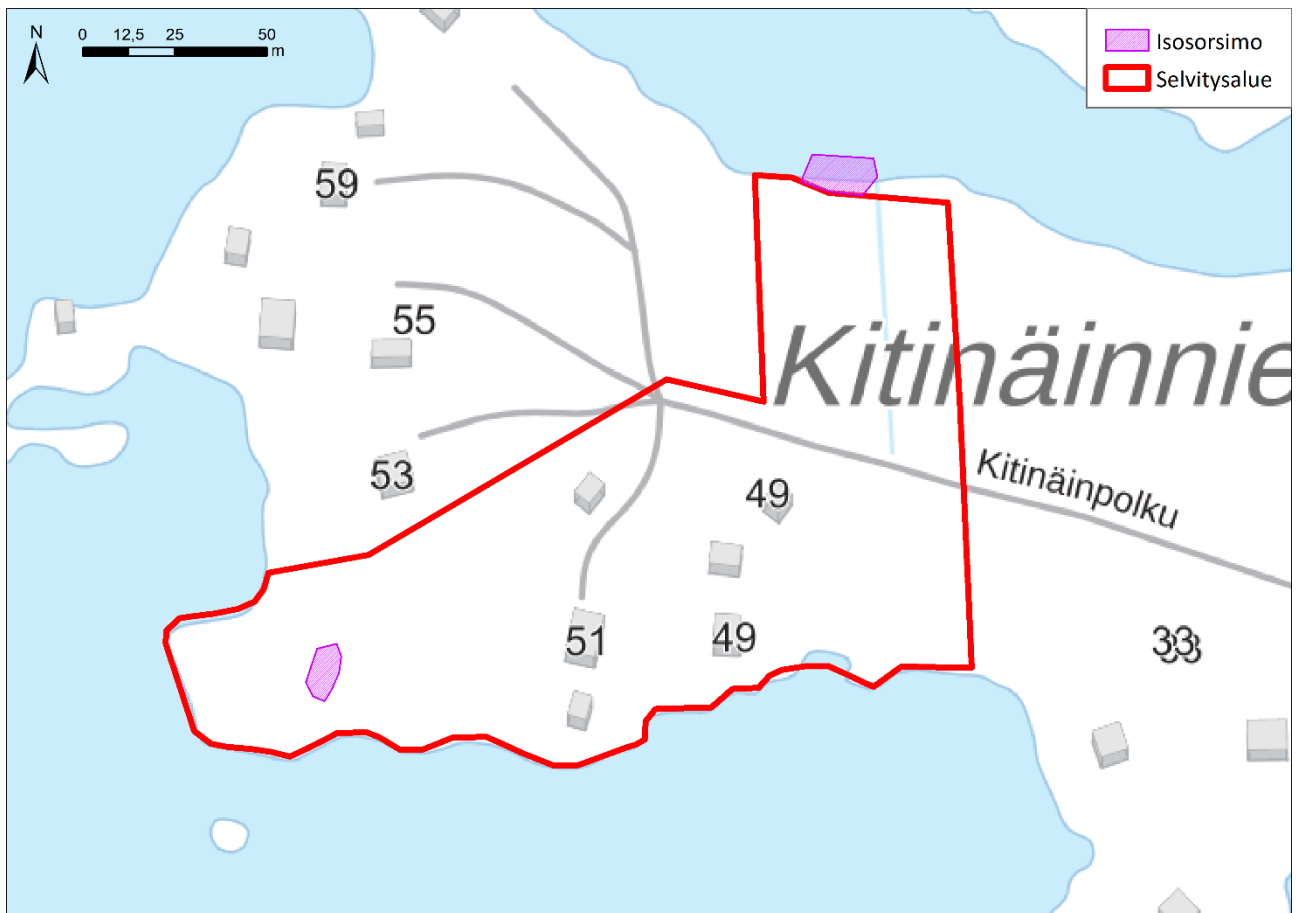
Kuva 5: Kitinäinniemessä kasvava pensasmaisen metsälehmus. Pikkukuvassa kosteaan painanteeseen levinnyt haitallinen vieraslaji isosorsimo, joka on muodostanut alueelle tiheän kasvuston.

16.9.2020

4.2 Vieraslajit

Selvitysalueella esiintyy haitallista vieraslajia isosorsimoa, joka on muodostanut kasvupaikoilleen lajille tyyppisiä, tiheitä kasvustoja. Isosorsimo leviää herkästi ja on vahva kilpailija, ja laji vie elintilaa muilta rantakasveilta. Isosorsimoa haivattiin kahdella pienialaisella alueella selvitysalueen pohjoisrannalla ja lounasosassa. Isosorsimon esiintymisalueet on esitetty kuvassa 6.

Kuva 6: Isosorsimon esiintyminen selvitysalueella. Isosorsimon esiintymisalueet on esitetty violetilla rasterilla.

16.9.2020

5 JOHTOPÄÄTÖKSET JA SUOSITUKSET

Selvitysalueen luonnonympäristöä luonnehtivat Kitinäinpolun pohjoispuoleisella, vanhalla pellonpohjalla kasvava varttunut talouskoivikko, Kitinäinpolun eteläpuolella sijaitseva, varttuva ja varttunut sekapuustoinen kangasmetsä, sekä selvitysalueen etelärannan karu ja niukka ranta- ja vesikasvillisuus. Alueella esiintyy haitallista vieraslajia isosorsimoa (*Glyceria maxima*). Lähtötietojen (Hertta-tietokanta 2020, Lajitietokeskus 2020) ja maastohavaintojen perusteella alueella ei esiinny uhanalaista kasvilajistoa.

Selvitysalueella esiintyvän haitallisen vieraslajin isosorsimon mahdollista leviämistä alueella suositellaan seurattavan. Isosorsimo leviää herkästi siementen avulla, ja kulkeutuu esimerkiksi kengissä tai työkoneiden mukana uusille, lajille suotuisille alueille. Laji muodostaa esiintymisalueillaan tyypillisesti tiheitä, laajoja kasvustoja, ja vie elintilaa alkuperäislajeilta.

Alueelle ei maastoinventoinnin tulosten perusteella sijoitu luonnonsuojelu-, metsä- tai vesilain mukaisia suojeltavia luontotyyppejä, uhanalaisia tai erityisen arvokkaita luontotyyppejä, huomionarvoisen lajiston esiintymisalueita tai muita luontokohteita, jotka pitäisi erityisesti huomioida alueen maankäyttöä suunniteltaessa.

16.9.2020

LÄHTEET

Hotanen, J.P., Nousiainen, H., Mäkipää, K., Reinikainen, A., Tonteri, T. 2018: Metsätyypit -kasvupaikkaopas. Luke, Metsäkustannus. 191 s.

Huttunen, A. & Pahtamaa, T. 2002: Luontoselvitykset yleis- ja asemakaavoissa. – Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen moniste 24, Oulu.

Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. 704 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 1: Tulokset ja arvioinnin perusteet. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 388 s.

Kontula, T. & Raunio, A. (toim.). 2018: Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018. Luontotyyppien punainen kirja – Osa 2: luontotyyppien kuvaukset. Suomen ympäristökeskus ja ympäristöministeriö, Helsinki. Suomen ympäristö 5/2018. 925 s.

Lajitietokeskus 2020: Suomen Lajitietokeskus/FinBIF. <http://tun.fi/HBF.39765> (haettu 16.9.2020).

Maanmittauslaitos 2020: Kartta-aineistot. Avoimien aineistojen tiedostopalvelu. <<https://www.maanmittauslaitos.fi/asioi-verkossa/avoimien-aineistojen-tiedostopalvelu>>

Metsäkeskus 2020: Avoimet aineistot. WWW-palvelu: <https://www.metsaan.fi/paikkatietoaineistot> (luettu 2020).

Pirkanmaan ELY-keskus 2020: Hertta –eliölajit tietokanta. Aineisto 8/2020.

Suomen lajitietokeskus 2020: Lajihavainnot. <<http://laji.fi>>

Suomen ympäristökeskus 2020: Lapio –latauspalvelu. WWW-palvelu: <https://paikkatieto.ymparisto.fi/lapio/latauspalvelu.html> (luettu 2020)